

Madách — piarista novicius?

Az ItK 1965. évi 2. számában — Csaplár Ferentől — érdekes közleményt olvashatunk Juhász Gyula életének egy eddig csak nagy vonásokban ismertetett korszakáról, a kegyes-tanítóréndiek váci noviciátusában eltöltött mintegy nyolc hónapjáról. A 205. lapon azonban a következő bekezdés ütötte meg szemünket:

„Az egykori noviciátus épülete a mai Köztársaság utca és a Constantin tér sarkán található, a Löwy Sándor nevét viselő gépipari technikum és diákotthon foglalja el. Nem Juhász volt az első költő, aki ide menekült a világ elől. Az épület falán elhelyezett emléktábla jelzi, hogy Madách Imre mintegy két évet töltött noviciusként e falak között.”

Ahány mondat, annyi tévedés!

Az még a legkisebb, hogy bár a volt piarista rendház és gimnázium épülettömbje a Köztársaság út és Konstantin tér sarkán emelkedik, a noviciátus sohasem nyílt egyik utcára, térre sem: a rendház és gimnázium épületei *mögött* állt, a templommal együtt zárva négyszögre a tömböt, s ablakai a gimnázium udvarára, illetve a rendház kertjére, a távolban emelkedő Naszály-hegyre néztek. Juhász Gyula is így említette ezt *Váci szeptember 1899 c.* versében:

A klastromablakból kinéz az őszbe
Egy égőszemű kispap. A Naszály
Busan pipál, az esti félhomály
Ölén levelek hullanak csörögve.
Az asztalon a Szentek Élete,
Fametszetekkel, mély csend a szobában.
A szél künn az elmúlást intonálja,
Az udvaron sétál egy remete.

Mindez, látjuk, csak „topográfiai” tévedés. Súlyosabb botlás azonban a Juhász Gyula kapcsán futó megjegyzés erejéig idézett Madách-párhuzam. Kár, hogy a szerző nem nézte meg maga (vagy nem iratta le mással) az említett tábla szövegét. Azon ugyanis ez áll:

„Ennek az intézetnek volt növendéke Madách Imre »Az ember tragédiájá«-nak halhatatlan írója, 1830—1835-ig.”

A költő születésének századik évfordulójára állított emlék a volt piarista *gimnázium* falán tehát csak Madách váci *diákságára* utal! — Sajnos, arra sem a valóságnak megfelelően. . .

A volt kegyes-tanítóréndi gimnázium anyakönyveiben, melyeket most a Sztáron Sándor Gimnázium irattára őriz, csak egyetlen egyszer szerepel a drámaíró neve, az 1831/32-es tanév második félévének bejegyzéseinél. Eszerint: „Madách, Emericus, An 10. R. C. Hungaricus, Sztregova, C. Neograd. . . In aedibus paternis privatim institutus, atque Vacii die 6^{ta} Aug. Examini subiectus retulit calculum. . . Eminent.” Aláírás: „Franciscus Xav. Hotzányi e. S. P. Professor 3^{ta} Gram. et Catecheta.”

Azaz a tíz esztendő s Madách Imre a harmadik osztály anyagából kiváló eredménnyel *magánvizsgát* tett a váci piaristáknál. A tábla téves időjelzésének oka valószínűleg abban keresendő, hogy a költő testvérei, Károly és Pál is Vácott teszik le később vizsgáikat.

E tények ismeretében csak mosolyoghatunk azon, hogy a tíz éves „költő . . . ide menekült a világ elől”!

Végh Ferenc

Karinthy Frigyes Aradon

Karinthy először 1912. március 23-án járt Aradon. Az Újságírók Segítő Egyesülete hangversenyt rendezett. A hírlapírók helyi szervezete úgy döntött, hogy hívják meg Barát Ármin királyi tanácsost, a sajtóiroda akkori főnökét, volt aradi szerkesztőt, Vulpest (Kálnoki Izidor) és Bíró Lajost. A hangversenyt beharangozó cikkekből tudjuk, hogy a Góth-házaspár, Pálmay Ilka és Karinthy Frigyes is a meghívottak közé került.¹

¹ Az aradi újságírók estélye. A végleges program. Függetlenség 1912. III. 21. — Az újságírók hangverseny-estje. Függetlenség 1912. III. 24.